

POWIAT LIMANOWSKI

POWIATOWY PROGRAM ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ NA LATA 2027-2029

LIMANOWA 2026

Spis treści

1	Wstęp	3
2	Zadania powiatu z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej .5	
2.1	Zadania zlecone z zakresu administracji rządowej realizowane przez powiat:	6
2.2	Zadania własne powiatu z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej:	6
3	Diagnoza sytuacji w obszarze pieczy zastępczej w województwie małopolskim.....	10
4	Diagnoza pieczy zastępczej w Powiecie Limanowskim.....	11
4.1	Charakterystyka form pieczy zastępczej	11
4.2	Pozyskiwanie kandydatów do pełnienia funkcji rodzinnej pieczy zastępczej	19
4.3	Formy wsparcia dla rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka oraz dzieci w nich umieszczonych	20
4.4	Usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej	23
4.5	Współpraca z rodzicami biologicznymi dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.....	26
5	Analiza SWOT	27
6	Plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej - cele i zadania	29
7	Plan ograniczania liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej	37
8	Roczne limity rodzinnych form pieczy zastępczej	38
9	Adresaci Programu	39
10	Źródła finansowania programu	39
11	Monitorowanie programu	39
	Spis Tabel.....	40

1 Wstęp

Rodzina jako podstawowa jednostka życia społecznego stanowi pierwsze i najważniejsze środowisko wychowawcze dziecka. To właśnie w niej kształtują się fundamentalne postawy społeczne, system wartości oraz wzorce zachowań, które w istotny sposób wpływają na dalszy rozwój i funkcjonowanie młodego człowieka w społeczeństwie. Rodzina zaspokaja podstawowe potrzeby dziecka, w szczególności potrzebę miłości, bezpieczeństwa oraz przynależności.

Prawo dziecka do wychowywania się w rodzinie należy do jego podstawowych praw. Jest ono zagwarantowane zarówno w przepisach Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, jak i w ratyfikowanych przez Polskę aktach prawa międzynarodowego, w tym w Konwencji o prawach dziecka. Ochrona praw dziecka oraz zapewnienie mu odpowiednich warunków rozwoju jest obowiązkiem nie tylko rodziny, lecz również organów administracji publicznej, instytucji oraz całego społeczeństwa.

Polityka rodzinna odgrywa istotną rolę w systemie polityki społecznej państwa, a także w działaniach realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Obejmuje ona szeroki zakres działań podejmowanych przez administrację publiczną, samorządy, organizacje pozarządowe oraz inne podmioty działające na rzecz rodziny. Ich celem jest tworzenie warunków sprzyjających prawidłowemu funkcjonowaniu rodzin, wzmacnianie ich zdolności opiekuńczo – wychowawczych oraz przeciwdziałanie sytuacjom kryzysowym, które mogą prowadzić do ingerencji w środowisko rodzinne.

W każdej społeczności lokalnej powinien funkcjonować spójny system wsparcia rodziny oraz rozwoju pieczy zastępczej. System ten powinien zapewniać dostęp do różnorodnych form pomocy, w szczególności o charakterze edukacyjnym, zdrowotnym, psychologicznym, materialnym, prawnym oraz mieszkaniowym. Podejmowane działania powinny przede wszystkim zmierzać do utrzymania dziecka w jego naturalnym środowisku rodzinnym, a w sytuacjach, gdy nie jest to możliwe – do zapewnienia mu właściwej formy opieki zastępczej.

Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, zwanej dalej Ustawą, w przypadku, gdy rodzice biologiczni nie są w stanie zapewnić dziecku opieki i wychowania, dziecko umieszcza się w pieczy zastępczej. Organizacja systemu pieczy zastępczej należy do zadań własnych powiatu. System ten obejmuje zespół osób, instytucji oraz działań, których celem jest zapewnienie dziecku czasowej opieki i wychowania poza rodziną biologiczną.

Cele określone w niniejszym programie służą rozwojowi systemu pieczy zastępczej, który umożliwia dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców wychowywanie się w stabilnym i bezpiecznym środowisku. Należy podkreślić, że władze Powiatu Limanowskiego zapewniają miejsca w pieczy zastępczej wszystkim dzieciom kierowanym do niej na podstawie orzeczeń sądu rodzinnego oraz przeznaczają na realizację tego zadania odpowiednie środki finansowe.

Niniejszy program stanowi spójny i kompleksowy zestaw działań Powiatu Limanowskiego w zakresie rozwoju pieczy zastępczej zaplanowanych na okres trzech najbliższych lat. Dokument obejmuje kompleksową diagnozę sytuacji pieczy zastępczej na terenie powiatu. Określa także cele oraz zadania przewidziane do realizacji w okresie jego obowiązywania, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej jako preferowanego kierunku działań. Istotną część programu stanowi plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej. Obejmuje on działania ukierunkowane na pozyskiwanie kandydatów na rodziny zastępcze, ich szkolenie i kwalifikowanie, a także zapewnienie wsparcia już funkcjonującym rodzinom zastępczym. Program zawiera ponadto działania zmierzające do ograniczania liczby dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej, zgodnie z zasadą deinstytucjonalizacji, promującą rozwiązania oparte na środowisku rodzinnym. W dokumencie określono również sposoby zapewnienia wsparcia dzieciom przebywającym w pieczy zastępczej, w tym dostęp do poradnictwa specjalistycznego, a także działania sprzyjające ich prawidłowemu rozwojowi oraz integracji społecznej. Program uwzględnia zadania związane z procesem usamodzielniania wychowanków pieczy zastępczej. Obejmują one przygotowanie młodych osób do samodzielnego życia oraz zapewnienie im odpowiednich form wsparcia po opuszczeniu systemu pieczy. Dokument wskazuje również źródła finansowania oraz planowane nakłady niezbędne do realizacji założonych działań, a także określa wskaźniki monitorowania i oceny realizacji programu. Pozwalają one na bieżącą analizę efektywności podejmowanych działań oraz wprowadzanie ewentualnych korekt.

Przedstawiony program stanowi kontynuację działań realizowanych w ramach dotychczas obowiązującego „Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024–2026”.

2 Zadania powiatu z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej

Zgodnie z przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zadania w zakresie wspierania rodziny oraz organizacji systemu pieczy zastępczej realizowane są przez jednostki samorządu terytorialnego oraz organy administracji rządowej. Działania te powinny być podejmowane we współpracy ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi. Realizacja zadań wynikających z ustawy powinna odbywać się zgodnie z zasadą pomocniczości, zwłaszcza w sytuacjach, gdy przepisy dopuszczają możliwość zlecania ich wykonywania przez organy jednostek samorządu terytorialnego innym podmiotom. W myśl obowiązujących przepisów prawa praca z rodziną biologiczną należy do zadań własnych gmin, natomiast organizacja systemu pieczy zastępczej stanowi zadanie własne powiatu.

Umieszczenie dziecka w systemie pieczy zastępczej powinno mieć charakter ostateczny i następować dopiero po wykorzystaniu przez gminę wszystkich dostępnych form wsparcia rodziny biologicznej. Podstawowym celem takiego rozwiązania jest stworzenie warunków do udzielenia rodzinie niezbędnej pomocy oraz wprowadzenia zmian poprawiających jej funkcjonowanie, tak aby możliwy był powrót dziecka do środowiska naturalnego.

W przypadku gdy powrót do rodziny biologicznej nie jest możliwy, należy podejmować działania ukierunkowane na zapewnienie dziecku trwałego i stabilnego środowiska rodzinnego, w tym również poprzez przysposobienie. Jednocześnie, kierując się dobrem dziecka, dopuszcza się możliwość jego pozostawiania w rodzinnej pieczy zastępczej aż do osiągnięcia pełnoletności oraz uzyskania samodzielności.

Pieczą zastępczą powinna przygotowywać dziecko do godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia, w szczególności poprzez rozwijanie umiejętności radzenia sobie z trudnościami życiowymi, kształtowanie postaw zgodnych z normami społecznymi i zasadami etyki, a także wspieranie w nawiązywaniu i utrzymywaniu bliskich relacji z rodziną oraz rówieśnikami. Jednocześnie powinna zapewniać zaspokojenie potrzeb emocjonalnych, bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych oraz kulturalno – rekreacyjnych dzieci.

Do kompetencji zarządu powiatu należy sprawowanie kontroli nad organizatorami rodzinnej pieczy zastępczej, rodzinami zastępczymi, prowadzącymi rodzinne domy dziecka oraz placówkami opiekuńczo – wychowawczymi. Za organizację oraz rozwój systemu rodzinnej pieczy zastępczej odpowiada starosta, który realizuje zadania w tym zakresie za pośrednictwem powiatowego centrum pomocy rodzinie oraz organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. W finansowaniu kosztów związanych z pobytem dziecka w pieczy zastępczej uczestniczy również gmina właściwa ze względu na jego miejsce zamieszkania przed umieszczeniem w pieczy.

Zadania przeznaczone dla szczebla powiatowego są bardzo obszerne i znajdują odzwierciedlenie w zakresach tematycznych ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Zadania te zostały opisane poniżej.

2.1 Zadania zlecone z zakresu administracji rządowej realizowane przez powiat:

- 1) realizacja zadań wynikających z rządowych programów wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz rządowego programu;
- 2) finansowanie pobytu w pieczy zastępczej cudzoziemców mających miejsce zamieszkania w Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej, uzyskania statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej;
- 3) finansowanie:
 - a) wydatków związanych z dowozem do rodziny zastępczej, rodzinnego domu dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego, a także związanych z odwiezieniem dziecka, gdy umieszczenie w pieczy zastępczej nastąpiło na czas określony, jeżeli sposób i zasady pokrycia kosztów powrotu dziecka nie wynikają z orzeczenia lub informacji sądu lub innego organu państwa obcego,
 - b) średnich miesięcznych wydatków przeznaczonych na utrzymanie dziecka oraz świadczeń pieniężnych,
 - c) pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo – wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo – terapeutyczne
- dotyczących osób posiadających obywatelstwo polskie niemających miejsca zamieszkania na terytorium RP, ale przebywających na terytorium RP, osób umieszczonych w pieczy zastępczej na podstawie orzeczenia sądu lub innego organu państwa obcego za zgodą sądu polskiego, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo – wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo – terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych,
- 4) finansowanie pobytu w pieczy zastępczej małoletnich osób - beneficjenta ochrony czasowej, który przybył legalnie na terytorium RP w okresie wskazanym w decyzji Rady Unii Europejskiej stwierdzającej istnienie masowego napływu wysiedleńców i w celu korzystania z ochrony czasowej.

2.2 Zadania własne powiatu z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej:

- 1) opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi: plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, plan ograniczania liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej

- oraz limit rodzin zastępczych zawodowych na dany rok kalendarzowy, uwzględniający założenia wynikające z planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, konieczność zapewnienia dzieciom z terenu powiatu rodzinnej pieczy zastępczej oraz ograniczanie liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej;
- 2) zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo – wychowawczych;
 - 3) organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo – wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo – terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia;
 - 4) tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych;
 - 5) prowadzenie placówek opiekuńczo – wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym;
 - 6) organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo – wychowawczej typu rodzinnego;
 - 7) organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania:
 - a) grup wsparcia,
 - b) specjalistycznego poradnictwa,
 - 8) wyznaczanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej;
 - 9) zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich;
 - 10) wprowadzanie danych do Centralnego Rejestru Pieczy Zastępczej;
 - 11) kompletowanie we współpracy z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej albo centrum usług społecznych dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka;
 - 12) finansowanie:
 - a) świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo – wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo – terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu,
 - b) pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo – wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo – terapeutyczne,
 - c) szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo – wychowawczej typu rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych,

prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego,

- 13) sporządzanie, zgodnie ze wzorami udostępnionymi drogą elektroniczną przez ministra właściwego do spraw rodziny, sprawozdań rzeczowo – finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego w terminie:
 - a) do dnia 31 stycznia danego roku – za okres od dnia 1 lipca do dnia 31 grudnia poprzedniego roku,
 - b) do dnia 31 lipca danego roku – za okres od dnia 1 stycznia do dnia 30 czerwca danego roku,
- 14) przekazywanie do biura informacji gospodarczej informacji, o której mowa w art.193 ust. 8 Ustawy (opłaty rodziców za pobyt dziecka w pieczy zastępczej).

Zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej:

- 1) prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, niezawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- 2) kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych potwierdzających ukończenie szkolenia, spełnianie warunków oraz ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej,
- 3) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- 4) zapewnienie badań psychologicznych kandydatom oraz rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka;
- 5) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz wydawanie świadectw ich ukończenia wraz z opinią dotyczącą predyspozycji do pełnienia tej funkcji;
- 6) organizowanie szkoleń podnoszących kwalifikacje rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka, dostosowanych do ich potrzeb;
- 7) zapewnienie wsparcia i pomocy osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności poprzez grupy wsparcia oraz rodziny pomocowe;
- 8) organizowanie wsparcia wolontariuszy dla rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka;
- 9) współpraca ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z powiatowym centrum pomocy rodzinie, ośrodkami pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi i medycznymi, kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi;
- 10) prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą, ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;
- 11) zapewnienie pomocy prawnej osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego;

- 12) dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej;
- 13) prowadzenie działalności diagnostyczno-konsultacyjnej w zakresie pozyskiwania, szkolenia i kwalifikowania kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wspierania osób już sprawujących pieczę zastępczą;
- 14) przeprowadzanie badań psychologicznych i pedagogicznych oraz analiz dotyczących kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- 15) zapewnienie rodzinom zastępczym zawodowym i niezawodowym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka poradnictwa służącego utrzymaniu i wzmocnieniu kompetencji oraz przeciwdziałaniu wypaleniu zawodowemu;
- 16) organizowanie szkoleń dla koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w celu podnoszenia ich kwalifikacji;
- 17) przedstawianie staroście i radzie powiatu corocznego sprawozdania z efektów pracy;
- 18) zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną w celu poszukiwania rodzin przysposabiających;
- 19) organizowanie opieki nad dzieckiem w sytuacji czasowej niemożności sprawowania opieki przez rodzinę zastępczą lub prowadzącego rodzinny dom dziecka, m.in. z powodów zdrowotnych, losowych lub w czasie wypoczynku;
- 20) wprowadzanie, aktualizacja i usuwanie danych w Centralnym Rejestrze Pieczy Zastępczej.

Na podstawie Zarządzenia Nr 147/2011 Starosty Limanowskiego z dnia 13 grudnia 2011 r. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej, zwane dalej Centrum lub PCPR, zostało wyznaczone na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, w którego strukturze organizacyjnej funkcjonuje Zespół ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej.

Zadania koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej:

- 1) udzielanie pomocy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka w realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej;
- 2) przygotowanie, we współpracy z odpowiednio rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka oraz asystentem rodziny, a w przypadku, gdy rodzinie dziecka nie został przydzielony asystent rodziny – we współpracy z podmiotem organizującym pracę z rodziną, planu pomocy dziecku;
- 3) pomoc rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w nawiązaniu wzajemnego kontaktu;
- 4) zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej;

- 5) zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;
- 6) udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej;
- 7) przedstawianie corocznego sprawozdania z efektów pracy organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej.

3 Diagnoza sytuacji w obszarze pieczy zastępczej w województwie małopolskim

System pieczy zastępczej w województwie małopolskim w latach 2023–2025 cechuje się względną stabilnością liczby rodzin zastępczych oraz stopniowym ograniczaniem roli pieczy instytucjonalnej, co pozostaje spójne z ogólnopolskim kierunkiem deinstytucjonalizacji usług społecznych. Z dostępnych danych wynika, że w 2023 roku funkcjonowało ponad 2 tysiące rodzin zastępczych, w których przebywało blisko 3 tysiące dzieci. Najliczniejszą grupę stanowiły rodziny spokrewnione, co potwierdza dominującą rolę opieki sprawowanej w ramach więzi rodzinnych. Jednocześnie stosunkowo niewielki udział rodzin zawodowych i specjalistycznych wskazuje na ograniczoną zdolność systemu do zapewnienia opieki dzieciom wymagającym szczególnego wsparcia.

W obszarze pieczy instytucjonalnej funkcjonowało około 100 placówek opiekuńczo – wychowawczych, które zapewniały opiekę ponad 1,1 tys. dzieci. W kolejnych latach obserwuje się niewielki spadek liczby placówek oraz miejsc, co pozostaje zgodne z kierunkiem polityki społecznej zakładającej rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej kosztem form instytucjonalnych.

Ważnym elementem diagnozy jest struktura wiekowa dzieci przebywających w pieczy zastępczej. Zarówno w formach rodzinnych, jak i instytucjonalnych przeważają dzieci powyżej 4. roku życia, w tym w szczególności dzieci starsze oraz młodzież. Sytuacja ta wskazuje na konieczność intensyfikacji działań wspierających proces usamodzielnienia wychowanków, a także rozwijania specjalistycznego wsparcia, w tym pomocy psychologicznej i terapeutycznej.

Analiza danych ujawnia również problem starzenia się środowiska rodzin zastępczych. Znaczny odsetek opiekunów stanowią osoby powyżej 50. roku życia, co w perspektywie najbliższych lat może skutkować spadkiem liczby aktywnych rodzin zastępczych. Jednocześnie system nie zapewnia wystarczającego napływu nowych kandydatów, zwłaszcza do pełnienia funkcji rodzin zawodowych.

Kolejnym istotnym wyzwaniem jest wzrost liczby dzieci wymagających wsparcia specjalistycznego, w tym z trudnościami emocjonalnymi, zaburzeniami zachowania oraz doświadczeniem traumy. Sytuacja ta zwiększa zapotrzebowanie na rozwój specjalistycznych form opieki oraz usług wspierających funkcjonowanie pieczy zastępczej.

W kontekście funkcjonowania systemu należy również uwzględnić aspekty ekonomiczne. Poziom wynagrodzeń rodzin zastępczych zawodowych oraz świadczeń związanych z pełnieniem funkcji opiekuńczych może stanowić istotną barierę w pozyskiwaniu nowych kandydatów. W połączeniu z wysokim poziomem odpowiedzialności oraz obciążeniem emocjonalnym wpływa to na ograniczoną atrakcyjność tej formy opieki.

Podsumowując, system pieczy zastępczej w województwie małopolskim mierzy się z szeregiem wyzwań, do których należą w szczególności:

- 1) niedobór rodzin zastępczych, zwłaszcza zawodowych i specjalistycznych;
- 2) postępujące starzenie się obecnej kadry opiekunów;
- 3) rosnące potrzeby dzieci wymagających wsparcia specjalistycznego;
- 4) konieczność dalszego rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej;
- 5) potrzeba wzmocnienia systemu wsparcia dla rodzin zastępczych oraz wychowanków;
- 6) niewystarczająca atrakcyjność ekonomiczna pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Powiatu Limanowskiego jest w pełni zgodny z dokumentami strategicznymi województwa małopolskiego oraz aktami prawnymi obowiązującymi w Polsce. Uwzględnia zarówno cele ogólnopolskie, regionalne kierunki polityki społecznej, a także potrzeby w zakresie rozwoju pieczy zastępczej w Powiecie Limanowskim, takie jak:

- 1) budowanie i rozwijanie potencjału rodzinnej pieczy zastępczej poprzez dalsze działania promocyjne i rekrutacyjne skierowane do mieszkańców powiatu;
- 2) zwiększenie stabilności i atrakcyjności pełnienia funkcji zawodowej rodziny zastępczej oraz prowadzącego rodzinny dom dziecka poprzez ustalenie wyższego wymiaru wynagrodzenia;
- 3) wzmacnianie kompetencji społecznych i życiowych osób usamodzielnianych z pieczy zastępczej w celu ograniczenia ryzyka ich marginalizacji i wykluczenia społecznego.

4 Diagnoza funkcjonowania pieczy zastępczej na terenie powiatu limanowskiego

4.1 Charakterystyka form pieczy zastępczej

Dziecko ma zagwarantowane przez ustawodawstwo prawo do wychowywania się w rodzinie, a w sytuacji konieczności wychowywania poza rodziną biologiczną – prawo do opieki i wychowania w pieczy zastępczej, o ile jest to zgodne z jego dobrem. System

pielczy zastępczej obejmuje dwie podstawowe formy: rodzinną pielczę zastępczą oraz instytucjonalną pielczę zastępczą. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pielczy zastępczej kładzie szczególny nacisk na rozwój rodzinnych form opieki nad dzieckiem oraz ograniczanie roli instytucjonalnej pielczy zastępczej. W przypadku dziecka częściowo lub całkowicie pozbawionego opieki rodzicielskiej w pierwszej kolejności podejmowane są działania zmierzające do umieszczenia go w rodzinnej pielczy zastępczej. Dopiero w sytuacji braku takiej możliwości dziecko może zostać skierowane do instytucjonalnej pielczy zastępczej.

Formy pielczy zastępczej:

1) rodzinna:

a) rodziny zastępcze:

- spokrewnione
- niezawodowe
- zawodowe:
 - pogotowia rodzinne
 - specjalistyczne

b) rodzinne domy dziecka

2) instytucjonalna:

a) regionalne placówki opiekuńczo-wychowawcze

b) interwencyjne ośrodki preadopcyjne

c) placówki opiekuńczo-wychowawcze:

- socjalizacyjne
- rodzinne
- interwencyjne
- specjalistyczno-terapeutyczne

Rodzinna pielcza zastępcza obejmuje system form opieki sprawowanej w warunkach rodzinnych. W jej skład wchodzi: rodziny zastępcze spokrewnione, niezawodowe i zawodowe, w tym rodziny zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego oraz rodziny zawodowe specjalistyczne, a także rodzinne domy dziecka.

Rodziny zastępcze spokrewnione tworzą wstępni (dziadkowie) lub rodzeństwo dziecka. Umieszczenie dziecka w tej formie pielczy pozwala na zachowanie naturalnych więzi rodzinnych oraz pozostanie dziecka w kręgu jego najbliższej rodziny biologicznej. Z tego względu jest to rozwiązanie preferowane, o ile pozostaje zgodne z dobrem dziecka.

Rodziny zastępcze niezawodowe tworzą osoby niespokrewnione z dzieckiem lub krewni niebędący jego wstępnymi ani rodzeństwem. W rodzinie zastępczej niezawodowej w tym samym czasie może przebywać nie więcej niż troje dzieci.

W uzasadnionych przypadkach, w szczególności w celu umożliwienia wspólnego wychowania rodzeństwa, dopuszcza się umieszczenie większej liczby dzieci, za zgodą rodziny zastępczej oraz po uzyskaniu pozytywnej opinii koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.

W rodzinach zastępczych zawodowych, podobnie jak w rodzinach niezawodowych, w tym samym czasie może przebywać nie więcej niż troje dzieci, z wyjątkiem sytuacji umieszczenia rodzeństwa. Kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej lub niezawodowej są zobowiązani do ukończenia specjalistycznego szkolenia. Z rodziną zastępczą zawodową zawierana jest umowa, a osoby pełniące tę funkcję otrzymują wynagrodzenie z tytułu sprawowania opieki nad dziećmi.

Rodziny zastępcze zawodowe stanowią szczególną formę rodzinnej pieczy zastępczej i obejmują także w szczególności:

- 1) rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego – przeznaczone dla dzieci wymagających natychmiastowego zapewnienia opieki. Dziecko może przebywać w pogotowiu rodzinnym do czasu unormowania jego sytuacji, nie dłużej jednak niż na okres 4 miesiące. W szczególnie uzasadnionych przypadkach okres ten może zostać przedłużony, za zgodą organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, do 8 miesięcy lub do czasu zakończenia postępowania sądowego o powrót dziecka do rodziny, przysposobienie lub umieszczenie w innej formie pieczy zastępczej;
- 2) rodziny zastępcze zawodowe specjalistyczne – przeznaczone dla dzieci wymagających szczególnej opieki, w tym w szczególności dla dzieci posiadających orzeczenie o niepełnosprawności lub orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, dzieci skierowanych na podstawie ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, a także dla małoletnich matek z dziećmi.

Rodzinny dom dziecka może prowadzić małżeństwo lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim. W tej formie pieczy zastępczej w tym samym czasie może przebywać łącznie nie więcej niż ośmioro dzieci. W przypadku konieczności umieszczenia rodzeństwa dopuszcza się możliwość zwiększenia tej liczby, za zgodą prowadzącego rodzinny dom dziecka oraz po uzyskaniu pozytywnej opinii koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Z prowadzącym rodzinny dom dziecka starosta zawiera umowę. W przypadku gdy w domu przebywa więcej niż troje dzieci, na wniosek prowadzącego możliwe jest zatrudnienie osoby do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi oraz przy pracach gospodarskich.

Instytucjonalna piecza zastępcza jest sprawowana w formie:

- 1) regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej;
- 2) interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego;

- 3) placówki opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego lub rodzinnego.

W placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego umieszczane są dzieci powyżej 10 roku życia, które wymagają szczególnej opieki lub mają trudności w funkcjonowaniu w środowisku rodzinnym. Na terenie powiatu limanowskiego nie funkcjonuje obecnie żadna placówka opiekuńczo-wychowawcza. W przypadku konieczności umieszczenia dziecka w instytucjonalnej pieczy zastępczej miejsca zapewniane są przede wszystkim w placówkach funkcjonujących na terenie sąsiednich powiatów.

Diagnoza pieczy zastępczej na terenie powiatu limanowskiego oparta została na podstawie danych za lata 2023 – 2025 będących w posiadaniu tutejszego Centrum.

Analiza danych przedstawionych w tabeli 1 wskazuje, że w ciągu ostatnich trzech lat liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu limanowskiego utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Dominującymi formami rodzinnej pieczy zastępczej pozostają rodziny zastępcze spokrewnione oraz niezawodowe. Wynika to przede wszystkim z faktu, że sąd rodzinny, wydając postanowienie o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej, w pierwszej kolejności rozpatruje możliwość zapewnienia mu opieki przez osoby spokrewnione, takie jak dziadkowie, rodzeństwo czy dalsi krewni. W 2024 roku na terenie powiatu powstała jedna nowa rodzina zastępcza zawodowa, utworzona w wyniku przekształcenia dotychczas funkcjonującej rodziny zastępczej niezawodowej. Jednocześnie należy wskazać, że w latach 2023 oraz 2025 żadna z funkcjonujących rodzin zastępczych niezawodowych nie wyraziła gotowości do przekwalifikowania się na rodzinę zastępczą zawodową ani do prowadzenia rodzinnego domu dziecka. W analizowanym okresie nie zgłosiły się również nowe osoby zainteresowane utworzeniem zawodowej rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu limanowskiego w analizowanym trzyletnim okresie również pozostaje na zbliżonym poziomie.

Poniżej przedstawiono szczegółowe dane dotyczące liczby rodzin zastępczych/rodzinnych domów dziecka i umieszczonych w nich dzieci w latach 2023 – 2025 (stan na 31 grudnia danego roku).

Tabela 1 Liczba rodzin zastępczych/rodzinnych domów dziecka oraz liczba dzieci na terenie powiatu limanowskiego

RODZAJ RODZINY ZASTĘPCZEJ	LICZBA RODZIN	LICZBA DZIECI
ROK 2023		
Spokrewniona	26	42

Niezawodowa	28	41
Rodzinne domy dziecka	2	13
Rodziny zawodowe ogółem, w tym:	4	10
Zawodowa specjalistyczna	0	0
Zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego	1	2
Ogółem	61	108
ROK 2024		
Spokrewniona	29	43
Niezawodowa	28	40
Rodzinne domy dziecka	2	14
Rodziny zawodowe ogółem, w tym:	5	14
Zawodowa specjalistyczna	0	0
Zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego	1	2
Ogółem	65	113
ROK 2025		
Spokrewniona	30	47
Niezawodowa	23	35
Rodzinne domy dziecka	2	11
Rodziny zawodowe ogółem, w tym:	5	15
Zawodowa specjalistyczna	0	0
Zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego	1	2
Ogółem:	61	110

Źródło: Opracowanie własne – dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej

Analiza danych przedstawionych w tabeli 2 wskazuje, że najliczniejszą grupę dzieci przebywających w rodzinach zastępczych oraz rodzinnych domach dziecka stanowiły

małoletni w wieku 7–13 lat oraz 14–17 lat. Natomiast najmniej liczną grupą były dzieci poniżej 1 roku życia oraz dzieci w wieku 1–3 lat.

Poniżej przedstawiono szczegółowe dane dotyczące wieku wychowanków przebywających w rodzinach zastępczych oraz rodzinnych domach dziecka w latach 2023 – 2025 (stan na 31 grudnia danego roku).

Tabela 2 Wiek wychowanków przebywających w rodzinach zastępczych na terenie powiatu limanowskiego

	RODZINY SPOKREWNIONE			RODZINY NIEZAWODOWE			RODZINY ZAWODOWE			RODZINNE DOMY DZIECKA		
	2023	2024	2025	2023	2024	2025	2023	2024	2025	2023	2024	2025
Poniżej roku	0	0	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0
1 – 3 lat	1	1	0	4	1	2	1	2	3	5	3	0
4 – 6 lat	0	2	6	5	6	3	1	2	2	2	3	2
7 – 13 lat	21	17	16	15	15	13	4	7	10	4	4	3
14 – 17 lat	11	15	20	7	6	10	2	2	1	2	4	6
18 – 24 lat	9	8	5	10	12	7	2	1	1	0	0	0
Ogółem	42	43	47	41	40	35	12	16	17	13	14	11

Źródło: Opracowanie własne – dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej

Analiza danych przedstawionych w tabeli 3 wskazuje, że główną przyczyną umieszczenia wychowanków w rodzinnej pieczy zastępczej jest uzależnienie rodziców od alkoholu. Dużą liczbę stanowią także rodzice, którzy są bezradni w sprawach opiekuńczo – wychowawczych.

Poniżej przedstawiono szczegółowe dane dotyczące powodu umieszczenia wychowanków w rodzinach zastępczych oraz rodzinnych domach dziecka w latach 2023 – 2025 (stan na 31 grudnia danego roku).

Tabela 3 Liczba wychowanków przebywających w rodzinach zastępczych na terenie powiatu limanowskiego z uwagi na powód ich umieszczenia

PRZYCZYNA UMIESZCZENIA	2023	2024	2025
------------------------	------	------	------

Sieroctwo	10	11	11
Pólsieroctwo	7	7	8
Uzależnienie rodziców	32	32	29
- w tym od alkoholu	32	32	29
Przemoc w rodzinie	2	4	6
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	25	30	28
Niepełnosprawność co najmniej jednego z rodziców	3	3	3
Długotrwała lub ciężka choroba co najmniej jednego z rodziców	16	13	14
Ubóstwo	0	0	0
Bezrobocie	0	0	0
Nieodpowiednie warunki mieszkaniowe	0	0	0
Pobyt za granicą z powodu pracy zarobkowej co najmniej jednego z rodziców	2	1	1
Inne (m.in. porzucenie, pobyt rodzica w ZK, małaletnia matka, dzieci cudzoziemców)	11	12	10

Źródło: Opracowanie własne – dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej

Analiza danych przedstawionych w tabeli 4 wskazuje, że głównym powodem opuszczenia rodziny zastępczej dzieci do 18 roku życia był powrót do rodziny naturalnej. Natomiast w przypadku pełnoletnich wychowanków było to założenie przez nich własnego gospodarstwa domowego.

Poniżej przedstawiono szczegółowe dane dotyczące liczby wychowanków, którzy opuścili rodzinną pieczę zastępczą w latach 2023 – 2025 (stan na 31 grudnia danego roku).

Tabela 4 Liczba wychowanków, którzy opuścili rodzinną pieczę zastępczą

	2023	2024	2025
Dzieci do 18 r.ż., z tego które:	10	9	17
powróciły do rodziny naturalnej	7	4	9
zostały umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej	0	2	4
zostały umieszczone w instytucjonalnej pieczy zastępczej	0	0	0

zostały przysposobione	1	2	4
zostały umieszczone w młodzieżowym ośrodku wychowawczym	0	0	0
inne (m.in. przeprowadzka RZ, rozwiązanie RZ – tylko opieka prawna	2	1	0
Dzieci powyżej 18 r.ż., z tego które:	3	5	10
powróciły do rodziny naturalnej	0	0	0
założyły własne gospodarstwo domowe	3	5	10
inne	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne – dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej

Centrum w latach 2023–2025 zapewniało miejsca wszystkim małoletnim, wobec których orzeczono umieszczenie w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie powiatu limanowskiego. Umieszczenia poza powiatem miały charakter sporadyczny i dotyczyły wyłącznie dzieci kierowanych do rodzin zastępczych tworzonych przez osoby bliskie dziecku, takie jak rodzeństwo czy wujostwo.

Analiza danych przedstawionych w tabeli 5 wskazuje, że liczba dzieci pochodzących z terenu powiatu limanowskiego umieszczonych w rodzinach zastępczych na terenach innych powiatów ma tendencję spadkową i odbywa się sporadycznie.

Poniżej przedstawiono szczegółowe dane dotyczące liczby dzieci, które zostały umieszczone w rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów w latach 2023 – 2025 (stan na 31 grudnia danego roku).

Tabela 5 Liczba dzieci pochodzących z terenu powiatu limanowskiego umieszczonych w rodzinach zastępczych na terenach innych powiatów w danych latach

ROK	LICZBA DZIECI
2023	3
2024	2
2025	1

Źródło: Opracowanie własne – dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej

Głównym celem ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jest dążenie do deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej. Powiat Limanowski nie prowadzi placówki opiekuńczo-wychowawczej na swoim terenie, a konieczność umieszczenia dziecka w instytucjonalnej pieczy zastępczej występuje sporadycznie.

Analiza danych przedstawionych w tabeli 6 wskazuje, że umieszczanie dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych zlokalizowanych na terenie innych powiatów ma charakter incydentalny. Z powiatami, które przyjęły dzieci pochodzące z terenu powiatu limanowskiego, zawarto porozumienia określające zasady finansowania ich pobytu.

Poniżej przedstawiono szczegółowe dane dotyczące liczby dzieci z terenu powiatu limanowskiego umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie innych powiatów w latach 2023–2025 (stan na 31 grudnia danego roku).

Tabela 6 Liczba dzieci pochodzących z terenu powiatu limanowskiego umieszczonych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych na terenach innych powiatów w poszczególnych latach

ROK	LICZBA DZIECI
2023	0
2024	2
2025	1

Źródło: Opracowanie własne – dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej

4.2 Pozyskiwanie kandydatów do pełnienia funkcji rodzinnej pieczy zastępczej

Centrum podejmuje szereg działań mających na celu pozyskiwanie kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych oraz prowadzenia rodzinnych domów dziecka. Na stronie internetowej Centrum zamieszczone są wszystkie informacje dotyczące procedury kwalifikowania kandydatów na rodziny zastępcze. Informacje te dostępne są również na profilu społecznościowym Centrum.

W ramach działań promujących rodzicielstwo zastępcze dostępny jest krótkometrażowy film, którego celem jest uwrażliwienie lokalnej społeczności na potrzeby dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej, w szczególności miłości, poczucia bezpieczeństwa i przynależności. Na bieżąco publikowane są również relacje z organizowanych wydarzeń. Działania promocyjne obejmują także dystrybucję materiałów promujących rodzicielstwo zastępcze podczas wydarzeń lokalnych oraz w instytucjach użyteczności publicznej na terenie powiatu limanowskiego.

Pracownicy Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej udzielają szczegółowych informacji osobom zainteresowanym oraz zachęcają do udziału w spotkaniach integracyjnych dla rodzin zastępczych. Umożliwiają poznanie praktycznych aspektów pełnienia tej funkcji poprzez bezpośredni kontakt z doświadczonymi rodzinami zastępczymi. Do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej, zawodowej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka konieczne jest posiadanie świadectwa ukończenia szkolenia organizowanego przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Corocznie prowadzony jest nabór i zgłaszanie kandydatów na wymagane szkolenie. Po zakończeniu szkolenia i odbyciu wymaganych praktyk, kandydaci na rodziny zastępcze niezawodowe, zawodowe oraz do prowadzenia rodzinnego domu dziecka otrzymują zaświadczenie kwalifikacyjne, co jest równoznaczne z zakończeniem procedury kwalifikacyjnej i wpisaniem do rejestru kandydatów oczekujących na umieszczenie dziecka.

Ponadto sąd rodzinny zwraca się do tutejszego Centrum o sprawdzenie warunków do pełnienia funkcji rodziny zastępczej spokrewnionej dla konkretnego dziecka. Wówczas zadaniem Centrum jest dokonanie wstępnej kwalifikacji i wydanie opinii o wskazanych kandydatach.

Analiza danych przedstawionych w tabeli 7 wskazuje, że w 2023 r. siedem osób pozyskało pozytywną wstępną kwalifikację (w tym pięć osób spokrewnionych z dzieckiem oraz jedno małżeństwo jako rodzina niezawodowa), natomiast kwalifikację końcową uzyskały cztery osoby (w tym małżeństwo, które otrzymało pozytywną wstępną kwalifikację z roku poprzedniego). W 2024 r. kwalifikację wstępną uzyskało pięć osób (w tym dwie osoby spokrewnione z dzieckiem i trzy osoby na rodzinę zastępczą niezawodową). Kończącą kwalifikację uzyskały dwie osoby na rodzinę zastępczą niezawodową. W 2025 r. pozytywną wstępną kwalifikację uzyskało szesnaście osób (w tym sześć osób spokrewnionych z dzieckiem i dziesięć osób na rodzinę zastępczą niezawodową). W danym roku ww. osoby nie pozyskały kwalifikacji końcowej.

Poniżej przedstawiono szczegółowe dane dotyczące liczby kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka z terenu powiatu limanowskiego w latach 2023 – 2025 (stan na 31 grudnia danego roku).

Tabela 7 Liczba kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka z terenu powiatu limanowskiego w latach 2023-2025

ROK	Liczba osób, które pozyskały wstępną kwalifikację	Liczba osób, które pozyskały końcową kwalifikację
2023	7	4
2024	5	2
2025	16	0

Źródło: Opracowanie własne – dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej

4.3 Formy wsparcia dla rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka oraz dzieci w nich umieszczonych

Centrum oferuje wsparcie dla rodzin zastępczych/prowadzących rodzinne domy dziecka i dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, w szczególności w postaci:

- 1) pomocy koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, który jest swego rodzaju pracownikiem pierwszego kontaktu dla rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka;
- 2) rodzin pomocowych jako formy wsparcia dla zawodowych i niezawodowych rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka, zatrudnianych podczas czasowej niemożności sprawowania opieki nad dzieckiem;
- 3) pomocy wolontariuszy polegającej głównie na wspieraniu dzieci w nauce, organizowaniu im czasu wolnego oraz pomocy w codziennych obowiązkach. Na stronie internetowej PCPR umieszczone są informacje jak zostać wolontariuszem, na czym polega to zadanie i gdzie kierować swoje pytania. Tutejsze Centrum zachęca do pomocy wolontaryjnej na rzecz rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka. Kierując się także ideą wolontariatu, Centrum ma obowiązującą umowę partnerską ze Stowarzyszeniem „Kierunek Przyszłość” z siedzibą w Porębie Wielkiej, na mocy, której Stowarzyszenie zabezpiecza wolontariuszy na rzecz pieczy zastępczej oraz na pozostałe działania organizowane przez Centrum;
- 4) poradnictwa specjalistycznego, w szczególności prawnego i psychologicznego oraz terapii dla dzieci tego wymagających;
- 5) świadczeń pieniężnych na pokrycie kosztów utrzymania dziecka, które są kolejną formą wsparcia na którą mogą liczyć osoby pełniące funkcję rodziny zastępczej.

Przedstawione poniżej dane obejmują świadczenia przyznane rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka, dla których właściwym do ponoszenia wydatków na ten cel jest Powiat Limanowski.

Tabela 8 Świadczenia przyznawane rodzinom zastępczym w latach 2023-2025

RODZAJ ŚWIADCZENIA	LICZBA ŚWIADCZEŃ	WYSOKOŚĆ ŚWIADCZEŃ
ROK 2023		
Świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania dziecka	1162	1 204 176,00 zł
Dodatek z tytułu niepełnosprawności dziecka	53	15 281,00 zł
Świadczenie jednorazowe na pokrycie niezbędnych kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka	5	11 520,00 zł

Dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka	21	8 621,00 zł
Środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego	16	62 563,00 zł
Świadczenie na pokrycie kosztów przeprowadzenia niezbędnego remontu	3	9 000,00 zł
ROK 2024		
Świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania dziecka	1221	1 464 481,00 zł
Dodatek z tytułu niepełnosprawności dziecka	91	26 711,00 zł
Świadczenie jednorazowe na pokrycie niezbędnych kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka	6	8 740,00 zł
Dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka	27	12 163,00 zł
Środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego	14	55 143,00 zł
Świadczenie na pokrycie kosztów przeprowadzenia niezbędnego remontu	1	5 000,00 zł
ROK 2025		
Świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania dziecka	1302	1 610 261,00 zł
Dodatek z tytułu niepełnosprawności dziecka	120	36 304,00 zł
Świadczenie jednorazowe na pokrycie niezbędnych kosztów	14	25 440,00 zł

związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka		
Dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka	26	12 150,00 zł
Środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego	16	55 295,00 zł
Świadczenie na pokrycie kosztów przeprowadzenia niezbędnego remontu	3	13 000,00 zł

Źródło: Opracowanie własne – dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej

4.4 Usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej

Usamodzielnienie to długotrwały proces dotyczący dzieci opuszczających, po osiągnięciu pełnoletności, rodziną lub instytucjonalną pieczę zastępczą. Jego celem jest stopniowe przygotowanie wychowanków rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka oraz placówek opiekuńczo – wychowawczych do samodzielnego, dojrzałego życia oraz ich zintegrowanie ze środowiskiem lokalnym. Przygotowanie wychowanka do radzenia sobie w dorosłym życiu jest nadrzędnym zadaniem zarówno placówek opiekuńczo – wychowawczych, jak i rodzin zastępczych. W związku z powyższym, istotne jest podejmowanie w odpowiednim czasie szeregu działań mających na celu przygotowanie młodego człowieka do realiów dorosłego życia. Do działań tych należy m.in. wskazanie opiekuna usamodzielnienia oraz sporządzenie Indywidualnego Programu Usamodzielnienia, zwanego dalej IPU.

Opiekun usamodzielnienia to osoba wskazana przez wychowanka i zaakceptowana przez kierownika powiatowego centrum pomocy rodzinie właściwego ze względu na zamieszkanie wychowanka przed umieszczeniem w pieczy. Osoba ta powinna cieszyć się zaufaniem usamodzielnianego oraz dawać rękojmię należytego wykonywania obowiązków. Do zadań opiekuna należy współpraca z wychowankiem oraz ze środowiskiem lokalnym oraz opracowywanie, modyfikowanie i ocena IPU. Dokument ten sporządza usamodzielniany wychowanek wraz z opiekunem, przy udziale pracownika właściwego powiatowego centrum pomocy rodzinie. Przy jego opracowywaniu kluczowe jest rozpoznanie sytuacji rodzinnej, mieszkaniowej, społecznej i edukacyjnej podopiecznego, a także szans oraz ewentualnych zagrożeń, co pozwoli skutecznie ukierunkować jego działania i plany. Indywidualny Program Usamodzielnienia, po zatwierdzeniu przez właściwego kierownika powiatowego centrum, staje się podstawą przyznania świadczeń. Dokument ten może być

modyfikowany w trakcie tego realizacji, w sytuacji, gdy potrzeby wychowanka lub jego sytuacja osobista ulegają zmianie. W procesie usamodzielnienia podopiecznego uczestniczą także pracownicy centrum, rodziny zastępcze oraz pracownicy placówek, jako osoby wspierające.

Pełnoletnim wychowankom opuszczającym rodzinną bądź instytucjonalną formę pieczy zastępczej:

- 1) przyznaje się pomoc na:
 - a) kontynuowanie nauki,
 - b) usamodzielnienie,
 - c) zagospodarowanie,
- 2) udziela się pomocy w uzyskaniu:
 - a) odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu treningowym,
 - b) zatrudnienia,
- 3) zapewnia się pomoc prawną i psychologiczną.

Tabela 9 Świadczenia przyznawane usamodzielnianym wychowankom w latach 2023-2025

RODZAJ ŚWIADCZENIA	PIECZA ZASTĘPCZA			
	RODZINNA		INSTYTUCJONALNA	
	LICZBA ŚWIADCZEŃ	WYSOKOŚĆ ŚWIADCZEŃ	LICZBA ŚWIADCZEŃ	WYSOKOŚĆ ŚWIADCZEŃ
ROK 2023				
Pomoc na kontynuowanie nauki	109	69 248,00 zł	0	0
Pomoc na usamodzielnienie	3	15 681,00 zł	1	8 968,00 zł
Pomoc na zagospodarowanie	6	29 547,00 zł	1	3 700,00 zł
ROK 2024				
Pomoc na kontynuowanie nauki	97	69 733,00 zł	0	0
Pomoc na usamodzielnienie	7	52 911,00 zł	1	8 969,00 zł

Pomoc na zagospodarowanie	3	14 980,00 zł	1	4 350,00 zł
ROK 2025				
Pomoc na kontynuowanie nauki	106	79 551,00 zł	15	10 993,00 zł
Pomoc na usamodzielnienie	5	39 696,00 zł	0	0
Pomoc na zagospodarowanie	7	43 162,00 zł	0	0

Źródło: Opracowanie własne – dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej

Na terenie powiatu limanowskiego funkcjonuje mieszkanie treningowe, które znajduje się pod adresem: Szczyrzyc 182. Jest ono przeznaczone dla osób pełnoletnich, które ze względu na trudną sytuację życiową potrzebują wsparcia w funkcjonowaniu w życiu codziennym, w szczególności dla osób opuszczających rodzinną lub instytucjonalną pieczę zastępczą. W mieszkaniu treningowym świadczy się usługi bytowe, pracę socjalną oraz naukę w obszarze rozwijania lub utrwalania niezależności, sprawności w zakresie samoobsługi, pełnienia ról społecznych w integracji ze społecznością lokalną, w celu umożliwienia prowadzenia niezależnego życia. Mieszkanie treningowe prowadzone przez Powiat Limanowski przeznaczone jest dla 2 osób. W latach 2023-2025 w mieszkaniu treningowym przebywał jeden wychowanek.

Tabela 10 Liczba wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, którzy uzyskali pełnoletność w latach 2023-2025

ROK	LICZBA OSÓB USAMODZIELNIANYCH
2023	6
2024	13
2025	10

Źródło: Opracowanie własne – dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej

W latach 2023 – 2025 pełnoletność osiągnęło 29 wychowanków rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka oraz placówek opiekuńczo – wychowawczych. Liczba usamodzielnianych wychowanków w poszczególnych latach nie wykazywała dużej zmienności.

4.5 Współpraca z rodzicami biologicznymi dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej

Jednym z podstawowych zadań ustawy jest dążenie do jak najszybszego powrotu dziecka do rodziny biologicznej. Po wykorzystaniu wszystkich innych możliwych form wsparcia rodziny, trwałe umieszczanie dziecka poza rodziną biologiczną powinno być rozwiązaniem ostatecznym. Pracę z rodzicami biologicznymi winno się podejmować niezwłocznie po umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej, tak aby umożliwić dziecku jak najszybszy powrót do środowiska rodzinnego. Niezbędnym warunkiem realizacji tego zadania jest otwarcie się zarówno rodziców, jak i dzieci na działania pomocowe. Ponadto powinni oni wykazać się wytrwałością w dążeniu do celu, a co najważniejsze – motywacją do działania, której fundamentem powinna być wizja rodziny zintegrowanej, harmonijnej, w której zarówno rodzice, jak i dzieci znajdują oparcie i chęć do działania. Istotną kwestią w tym zakresie jest również współpraca wszystkich instytucji na rzecz dobra dziecka. Centrum dokłada wszelkich starań, aby umożliwić rodzicom biologicznym stałe kontakty z dziećmi umieszczonymi w pieczy zastępczej, jeśli tylko wyrażają taką gotowość. W siedzibie Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej został zaadaptowany pokój specjalnie do spotkań rodziców z dziećmi. Spotkania odbywają się pod nadzorem pracowników.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami powiatowe centrum pomocy rodzinie może dochodzić świadczeń alimentacyjnych w stosunku do rodziców biologicznych dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, po zasięgnięciu opinii asystenta rodziny bądź podmiotu organizującego pracę z rodziną. Jeżeli od umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej upłynął rok, dyrektor bezwzględnie dochodzi świadczeń alimentacyjnych na to dziecko, składając pozew sądowy o alimenty. Rodzice biologiczni mogą również dobrowolnie wpłacać alimenty na rzecz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, składając deklarację o dobrowolnych alimentach. Tabela nr 11 obrazuje realizację tego obowiązku w powiecie limanowskim.

Tabela 11 Dane liczbowe dotyczące obowiązku alimentacyjnego rodziców biologicznych w latach 2023-2025

ROK	Liczba pozwów alimentacyjnych	Rodzice płacący zasądzone alimenty	Rodzice płacący dobrowolne alimenty
2023	10	10	15
2024	9	12	20
2025	10	16	27

Źródło: Opracowanie własne – dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej

Rodzice biologiczni zobowiązani są również do ponoszenia opłaty za pobyt swoich dzieci w pieczy zastępczej. Osoby te, w przeważającej większości to rodzice niezaradni życiowo, bezradni w sprawach opiekuńczo–wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, uzależnieni od alkoholu, żyjący poniżej kryterium dochodowego, a nawet w ubóstwie lub z orzecznym stopniem niepełnosprawności. W związku z powyższym, w powiecie limanowskim, w przeważającej większości osobom tym wydawane są decyzje o odstąpieniu od ustalenia opłaty za pobyt dzieci w pieczy zastępczej.

Tabela 12 Dane o rodzicach biologicznych zobowiązanych do opłaty za pobyt dzieci w pieczy zastępczej w latach 2023-2025

ROK	Liczba rodziców biologicznych zobowiązanych do opłaty	Liczba rodziców, którym ustalono opłatę	Liczba rodziców, których zwolniono z opłaty
2023	123	16	107
2024	140	23	117
2025	134	22	112

Źródło: Opracowanie własne – dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej

5 Analiza SWOT

Analiza SWOT jest jedną z najpopularniejszych i najskuteczniejszych metod analitycznych wykorzystywanych we wszystkich obszarach planowania strategicznego. Jej celem jest jak najlepsze wykorzystanie szans i mocnych stron, przedstawienie najlepszego rozwiązania oraz wskazanie kierunku działań, aby osiągnąć cel jednocześnie minimalizując zagrożenia i ograniczając słabe strony.

W poniższej tabeli przedstawiono analizę SWOT, którą dokonano w oparciu o dane ujęte w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Limanowskiego na lata 2024-2030, a także na podstawie obecnej sytuacji pieczy zastępczej w powiecie limanowskim.

Tabela 13 Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY	SZANSE	ZAGROŻENIA
▪ aktywna i systematyczna promocja rodzinnych form pieczy zastępczej, w tym organizacja spotkań integracyjnych, ▪ funkcjonujący i rozwinięty system wsparcia dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą (grupy wsparcia, szkolenia, poradnictwo), ▪ zapewnienie wsparcia usamodzielnianym wychowankom pieczy zastępczej, ▪ opracowany i wdrożony program szkoleniowy dla kandydatów na rodziny zastępcze, ▪ rozwinięta sieć zawodowych rodzin zastępczych oraz rodzinnych domów dziecka, ▪ zatrudniona kadra koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, ▪ rozwinięta współpraca z wolontariuszami, ▪ funkcjonowanie mieszkania treningowego wspierającego proces usamodzielniania,	▪ niewystarczająca liczba lokalnych organizacji pozarządowych działających na rzecz dziecka i rodziny, ▪ wysokie koszty utrzymania wychowanków w placówkach opiekuńczo-wychowawczych poza powiatem, ▪ brak zawodowych rodzin zastępczych o charakterze specjalistycznym, ▪ niewystarczająca liczba kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, ▪ długotrwałe procedury regulowania sytuacji prawnej dzieci przebywających w pieczy zastępczej, ▪ ograniczona dostępność wsparcia specjalistycznego (psychologicznego, terapeutycznego).	▪ rozwój rodzinnych form opieki nad dziećmi zgodny z procesem deinstytucjonalizacji, ▪ wzrost świadomości społecznej w zakresie wartości rodziny i rodzicielstwa zastępczego, ▪ rozwój współpracy z lokalnymi mediami w zakresie promocji pieczy zastępczej, ▪ możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych (krajowych i unijnych), ▪ rozwój usług specjalistycznych wspierających dzieci i rodziny, ▪ potencjalny rozwój sektora organizacji pozarządowych dzięki dostępnym programom grantowym i fundusze.	▪ wzrost kosztów funkcjonowania systemu pieczy zastępczej, ▪ ograniczona współpraca ze strony rodziców biologicznych w procesie reintegracji rodzin, ▪ ryzyko powrotu usamodzielnianych wychowanków do niewydolnego środowiska rodzinnego, ▪ wypalenie zawodowe rodzin zastępczych oraz rezygnacja z pełnienia funkcji, ▪ negatywne stereotypy społeczne dotyczące rodzin zastępczych i wychowanków, ▪ niewystarczająca liczba rodzin wspierających oraz asystentów rodziny, ▪ brak regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej dla dzieci ze

▪ sprawny system świadczeń finansowych dla rodzin zastępczych, ▪ atrakcyjna oferta wynagrodzeń dla rodzin zastępczych zawodowych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka ▪ efektywna współpraca z instytucjami lokalnymi (OPS, sądy, szkoły, podmioty lecznicze), ▪ konsekwentne ograniczanie pieczy instytucjonalnej na rzecz form rodzinnych, ▪ doświadczona i zaangażowana kadra oraz opiekunowie zastępczy.			szczególnymi potrzebami, ▪ niewystarczająca dostępność specjalistów (psychiatrzy dziecięcy, psychoterapeuci), ▪ starzenie się kadry rodzin zastępczych, ▪ wzrost liczby dzieci wymagających specjalistycznego wsparcia, ▪ przeciążenie systemu pieczy zastępczej i kadry specjalistów, ▪ ograniczona dostępność miejsc w pieczy instytucjonalnej, ▪ zmienność przepisów i uwarunkowań prawnych.
---	--	--	---

6 Plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej - cele i zadania

Celem nadrzędnym Programu jest propagowanie idei rodzicielstwa zastępczego oraz rozwój pieczy zastępczej, aby zapewnić dzieciom opiekę i wychowanie w warunkach zbliżonych do prawidłowo funkcjonującej rodziny. Jego osiągnięcie będzie możliwe poprzez realizację niżej przedstawionych celów szczegółowych. Zadania

określone w programie będą realizowane w sposób ciągły, z zachowaniem terminów wynikających z obowiązujących przepisów ustawy.

Plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej wyznacza kierunki działań Powiatu w zakresie tworzenia, wspierania i rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej. Stanowi podstawę do planowania i koordynowania działań mających na celu zwiększenie liczby rodzin zastępczych, podnoszenie jakości udzielanego wsparcia oraz zapewnienie dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej możliwości wychowywania się w środowisku rodzinnym. Realizacja planu będzie uwzględniała rozpoznane potrzeby lokalne, dostępne zasoby oraz obowiązujące przepisy prawa.

Tabela 14 Opis celów, zadań, podmiotów odpowiedzialnych, partnerów oraz wskaźników realizacji programu

CEL GŁÓWNY			
Rozwój systemu opieki nad dzieckiem i rodziną oraz wsparcie dla osób usamodzielnianych			
CELE SZCZEGÓŁOWE PROGRAMU	ZADANIA PROGRAMU	PODMIOT ODPOWIEDZIALNY/ PARTNERZY PROGRAMU	WSKAŹNIKI PROGRAMU
Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej	▪ prowadzenie akcji informacyjnej o rodzicielstwie zastępczym oraz szerzenie jego idei,	▪ podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej,	▪ liczba wydarzeń/ materiałów promujących rodzicielstwo zastępcze,
	▪ szkolenie i kwalifikowanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,	▪ podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej, ▪ partnerzy: ośrodek adopcyjny,	▪ liczba osób, które uzyskały pozytywną wstępną kwalifikację do prowadzenia rodziny zastępczej zawodowej, niezawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka, ▪ liczba osób, które uzyskały zaświadczenie kwalifikacyjne do prowadzenia rodziny zastępczej zawodowej,

			niezawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
Wzmocniony system wsparcia dla dzieci oraz rodzin zastępczych	▪ prowadzenie rejestru danych o pieczy zastępczej	▪ podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej,	▪ liczba rodzin zastępczych, ▪ liczba dzieci i pełnoletnich wychowanków przebywających w rodzinach zastępczych, ▪ liczba kandydatów zakwalifikowanych do prowadzenia rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
	▪ ocena rodziny zastępczej pod względem predyspozycji do pełnienia powierzonych funkcji i jakości wykonywanej pracy,	▪ podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej, ▪ partnerzy: rodziny zastępcze/ RDD, miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej,	▪ liczba sporządzonych ocen rodzin zastępczych,
	▪ opracowywanie planu pomocy dziecku,	▪ podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej, ▪ partnerzy: rodzina zastępcza/ RDD, szkoła, podmiot organizujący pracę z rodziną biologiczną,	▪ liczba opracowanych planów pomocy dziecku,

	▪ współpraca między powiatami w zakresie zapewnienia dzieciom pieczy zastępczej,	▪ podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej,	▪ liczba dzieci (z terenu powiatu limanowskiego) umieszczonych w pieczy zastępczej na terenie innych powiatów, ▪ liczba dzieci (z innych powiatów) umieszczonych w pieczy zastępczej na terenie powiatu limanowskiego,
	▪ wspieranie rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka poprzez pomoc wolontariuszy,	▪ podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej, ▪ partnerzy: osoby fizyczne, uczniowie szkół, organizacje lokalne,	▪ liczba obowiązujących porozumień oraz umów o wolontariacie,
	▪ zapewnienie opieki nad dzieckiem w sytuacji korzystania z prawa do czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem przez osoby pełniące funkcję rodziny zastępczej zawodowej lub prowadzących rodzinny dom dziecka,	▪ podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej,	▪ liczba rodzin, którym udzielono wsparcia poprzez rodziny pomocowe,
	▪ organizowanie specjalistycznych szkoleń dla rodzin zastępczych oraz wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej,	▪ podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej,	▪ liczba zorganizowanych szkoleń,

	▪ prowadzenie grupy wsparcia dla rodzin zastępczych z terenu powiatu limanowskiego,	▪ podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej,	▪ liczba spotkań grupy wsparcia,
	▪ prowadzenie poradnictwa i terapii dla rodzin zastępczych i dzieci w nich umieszczonych,	▪ podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej,	▪ liczba udzielonych porad i terapii, ▪ liczba osób korzystających z poradnictwa i terapii,
	▪ udzielanie wsparcia rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka, przez koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, w realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej,	▪ podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej,	▪ liczba rodzin objętych pomocą koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej,
	▪ integracja środowiska rodzin zastępczych poprzez organizację spotkań okolicznościowych,	▪ podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej,	▪ liczba zorganizowanych spotkań,
	▪ zapewnienie wsparcia finansowego rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka,	▪ podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej,	▪ liczba rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka, które pobierają świadczenie, ▪ wysokość świadczeń, ▪ liczba rodzin zastępczych zawodowych/ prowadzących rodzinne domy dziecka oraz rodzin pomocowych, którym wypłacono wynagrodzenia,

			▪ wysokość ww. wynagrodzeń, ▪ liczba osób do pomocy, którym wypłacono wynagrodzenia, ▪ wysokość ww. wynagrodzeń,
Skrócenie czasu pobytu dziecka w pieczy zastępczej oraz stabilizacja jego sytuacji prawnej	▪ przeprowadzanie ocen sytuacji dziecka w celu stwierdzenia zasadności dalszego jego pobytu w pieczy zastępczej,	▪ podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej, ▪ partnerzy: miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej, placówki oświatowe, rodziny zastępcze/RDD, ośrodki adopcyjne, rodzice biologiczni,	▪ liczba sporządzonych ocen sytuacji dziecka,
	▪ wnioskowanie do sądu o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec dziecka celem uregulowania jego sytuacji prawnej,	▪ podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej,	▪ liczba złożonych wniosków o uregulowanie sytuacji prawnej dziecka, ▪ liczba dzieci, którym uregulowano sytuację prawną, ▪ liczba dzieci zakwalifikowanych do przysposobienia, ▪ liczba dzieci, które powróciły do rodzin biologicznych,

Zapewnienie kompleksowego wsparcia w procesie usamodzielniania a osobom opuszczającym pieczę zastępczą oraz zwiększenie ich samodzielności życiowej	▪ pomoc wychowankom w starcie w dorosłe życie,	▪ podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej,	▪ liczba wychowanków, którzy uzyskali pełnoletność i pozostali w pieczy zastępczej, ▪ liczba wychowanków, którzy po uzyskaniu pełnoletności opuścili pieczę zastępczą, ▪ liczba sporządzonych Indywidualnych Programów Usamodzielnienia,
	▪ prowadzenie mieszkania treningowego dla osób potrzebujących, w tym dla usamodzielnianych wychowanków,	▪ podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej,	▪ liczba osób korzystających z mieszkania treningowego,
	▪ udzielanie wsparcia i pomocy pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej,	▪ podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej,	▪ liczba osób korzystających ze wsparcia koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, ▪ liczba osób korzystających z pomocy prawnej i psychologicznej ▪ liczba udzielonych porad,
	▪ zapewnienie wsparcia finansowego (pomoc na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie i zagospodarowanie),	▪ podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej,	▪ wysokość wypłaconej pomocy: - na kontynuowanie nauki, - na usamodzielnienie, - na zagospodarowanie. ▪ liczba osób objętych ww. pomocą,

Współpraca z rodzicami biologicznymi dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej oraz zwiększenie szans na reintegrację rodziny	▪ motywowanie rodziców biologicznych do płacenia alimentów na rzecz dzieci objętych pieczą zastępczą,	▪ podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej,	▪ liczba rodziców płacących alimenty dobrowolnie,
	▪ wnioskowanie do sądu o zasądzenie alimentów na rzecz dzieci objętych pieczą zastępczą,	▪ podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej,	▪ liczba pozwów o ustalenie alimentów, ▪ liczba rodziców płacących alimenty na podstawie wyroku sądu,
	▪ prowadzenie spraw związanych z ponoszeniem opłat za pobyt dzieci w pieczy zastępczej,	▪ podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej,	▪ liczba rodziców, którym ustalono opłatę, ▪ liczba rodziców, wobec których odstąpiono od ustalenia opłaty,
	▪ podejmowanie działań na rzecz przywracania więzi rodzinnych poprzez umożliwienie spotkań rodziców biologicznych z dzieckiem na terenie Centrum,	▪ podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej,	▪ liczba zorganizowanych spotkań,
	▪ umożliwienie rodzicom biologicznym uczestnictwa w posiedzeniach zespołu ds. oceny sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej,	▪ podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej,	▪ liczba posiedzeń zespołu ds. oceny sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej z udziałem rodziców biologicznych,

Wzmacnianie kompetencji kadry oraz rodzin zastępczych w zakresie organizacji oraz sprawowania pieczy zastępczej	▪ podnoszenie kwalifikacji,	▪ podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej,	▪ liczba szkoleń w zakresie pieczy zastępczej, w których wzięli udział pracownicy Centrum, ▪ liczba szkoleń w których udział wzięły rodziny zastępcze/prowadzący rodzinne domy dziecka.
--	---	--	---

Źródło: Opracowanie własne –Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej

7 Plan ograniczania liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej

Kluczowym założeniem procesu deinstytucjonalizacji jest dobro i podmiotowość dziecka. Powinno mieć ono zapewnione warunki do harmonijnego rozwoju, edukacji, uczestnictwa w życiu społecznym oraz budowania poczucia własnej wartości.

Proces deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej jest efektem wieloletnich działań podejmowanych przez władze rządowe i samorządowe, instytucje pomocy społecznej, organizacje pozarządowe, wspólnoty lokalne oraz – przede wszystkim – rodziny zastępcze, które podejmują się opieki nad dziećmi. Zmiany te wynikają z przekonania, że dziecko dla prawidłowego rozwoju emocjonalnego, społecznego i psychicznego potrzebuje stabilnego środowiska rodzinnego, opartego na poczuciu bezpieczeństwa, bliskości oraz trwałych relacjach z opiekunami.

Najważniejszym założeniem deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej jest uznanie, że dziecko powinno wychowywać się w rodzinie, a nie w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Rodzina zastępcza daje możliwość indywidualnego podejścia do potrzeb dziecka, budowania więzi emocjonalnych oraz zapewnienia codziennego wsparcia i poczucia przynależności. W związku z tym pobyt dziecka w placówce powinien mieć charakter wyłącznie tymczasowy i być stosowany jedynie w sytuacjach, gdy nie ma możliwości zapewnienia opieki w rodzinnej pieczy zastępczej. Istotnym elementem procesu deinstytucjonalizacji jest także rozwijanie wsparcia środowiskowego, czyli organizowanie pomocy jak najbliższej miejsca zamieszkania dziecka i jego rodziny. Dzięki temu możliwe jest utrzymywanie więzi społecznych, kontaktów rówieśniczych oraz relacji z rodziną biologiczną, co zwiększa szanse na reintegrację rodziny i powrót dziecka do domu. Duże znaczenie ma również

podejmowanie działań profilaktycznych i wspierających rodzinę biologiczną, aby ograniczać konieczność umieszczania dzieci w pieczy zastępczej.

W celu ograniczania liczby dzieci umieszczanych w instytucjonalnej pieczy zastępczej podejmowane są oraz będą kontynuowane wszelkie dostępne działania. Każdorazowo, w przypadku konieczności zapewnienia dziecku pieczy zastępczej, pracownicy Centrum – we współpracy z właściwymi ośrodkami pomocy społecznej oraz kuratorami sądowymi – dokonują analizy możliwości pozostawienia dziecka w środowisku rodzinnym lub umieszczenia go w rodzinnej pieczy zastępczej. W pierwszej kolejności poszukiwani są kandydaci spośród osób spokrewnionych i bliskich dziecku, takich jak dziadkowie, pełnoletnie rodzeństwo, dalsza rodzina czy osoby zaprzyjaźnione.

W przypadku braku takich możliwości prowadzone są dalsze działania mające na celu znalezienie miejsca w rodzinnej pieczy zastępczej obejmującej rodziny zastępcze zawodowe i niezawodowe oraz rodzinne domy dziecka. Poszukiwania te rozpoczynają się na terenie powiatu, następnie obejmują województwo małopolskie, a w razie potrzeby również obszar całego kraju.

Umieszczenie dziecka w pieczy instytucjonalnej traktowane jest jako rozwiązanie ostateczne, stosowane wyłącznie w sytuacji braku możliwości zapewnienia opieki w formach rodzinnych. Jednocześnie, po umieszczeniu dziecka w placówce, jego sytuacja jest na bieżąco monitorowana, w szczególności pod kątem możliwości powrotu do rodziny biologicznej lub przeniesienia do rodzinnej pieczy zastępczej.

Należy również podkreślić, że od kilku lat obserwuje się narastający problem niedoboru miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Na terenie powiatu limanowskiego nie funkcjonuje żadna placówka opiekuńczo-wychowawcza prowadzona przez Powiat Limanowski. W związku z realizacją postanowień sądów rodzinnych dotyczących umieszczania dzieci w pieczy instytucjonalnej, Centrum poszukuje miejsc w placówkach prowadzonych przez inne powiaty, w pierwszej kolejności na terenie województwa, później również całego kraju.

8 Roczne limity rodzinnych form pieczy zastępczej

Zgodnie z art. 180 pkt 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wyznacza się roczne limity rodzinnych form pieczy zastępczej. W nowym okresie programowania, tj. na lata 2027 – 2029 zaplanowano następujący limit nowo utworzonych rodzin zastępczych zawodowych/rodzinnych domów dziecka w powiecie limanowskim:

- 1) 2027 rok – 1 rodzina zastępcza zawodowa lub 1 rodzinny dom dziecka;
- 2) 2028 rok – 1 rodzina zastępcza zawodowa lub 1 rodzinny dom dziecka;
- 3) 2029 rok – 1 rodzina zastępcza zawodowa lub 1 rodzinny dom dziecka.

9 Adresaci Programu

Adresatami Programu są:

- 1) dzieci przebywające w pieczy zastępczej;
- 2) rodziny zastępcze oraz osoby prowadzące rodzinne domy dziecka;
- 3) rodzice biologiczni dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;
- 4) osoby usamodzielniane opuszczające pieczę zastępczą;
- 5) kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej i niezawodowej oraz do prowadzenia rodzinnych domów dziecka;
- 6) instytucje i organizacje zaangażowane w system wsparcia dzieci przebywających w pieczy zastępczej oraz ich rodzin.

10 Źródła finansowania programu

Poszczególne zadania, podejmowane w celu realizacji Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2027 – 2029, będą finansowane w ramach:

- 1) budżetu Powiatu Limanowskiego, w szczególności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej;
- 2) budżetu samorządów gminnych zobowiązanych do współfinansowania pobytu dzieci w pieczy zastępczej;
- 3) odpłatności rodziców biologicznych;
- 4) innych środków publicznych.

11 Monitorowanie programu

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2027-2029 monitorowany będzie na podstawie sporządzanej sprawozdawczości z wykonywania zadań. Prowadzony monitoring będzie zakładał systematyczną analizę stopnia realizacji poszczególnych celów i zadań Programu. Informacje na temat realizacji Programu przedkładane będą Radzie Powiatu Limanowskiego i Zarządowi Powiatu Limanowskiego w corocznym sprawozdaniu z efektów pracy organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, które stanowi część Sprawozdania Dyrektora z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej.

Spis Tabel

Tabela 1 Liczba rodzin zastępczych/rodzinnym domów dziecka oraz liczba dzieci na terenie powiatu limanowskiego	14
Tabela 2 Wiek wychowanków przebywających w rodzinach zastępczych na terenie powiatu limanowskiego	16
Tabela 3 Liczba wychowanków przebywających w rodzinach zastępczych na terenie powiatu limanowskiego z uwagi na powód ich umieszczenia	16
Tabela 4 Liczba wychowanków, którzy opuścili rodzinną pieczę zastępczą.....	17
Tabela 5 Liczba dzieci pochodzących z terenu powiatu limanowskiego umieszczonych w rodzinach zastępczych na terenach innych powiatów w danych latach	18
Tabela 6 Liczba dzieci pochodzących z terenu powiatu limanowskiego umieszczonych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych na terenach innych powiatów w poszczególnych latach.....	19
Tabela 7 Liczba kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka z terenu powiatu limanowskiego w latach 2023-2025	20
Tabela 8 Świadczenia przyznawane rodzinom zastępczym w latach 2023-2025.....	21
Tabela 9 Świadczenia przyznawane usamodzielnianym wychowankom w latach 2023-2025 ..	24
Tabela 10 Liczba wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, którzy uzyskali pełnoletność w latach 2023-2025.....	25
Tabela 11 Dane liczbowe dotyczące obowiązku alimentacyjnego rodziców biologicznych w latach 2023-2025	26
Tabela 12 Dane o rodzicach biologicznych zobowiązanych do opłaty za pobyt dzieci w pieczy zastępczej w latach 2023-2025	27
Tabela 13 Analiza SWOT	28
Tabela 14 Opis celów, zadań, podmiotów odpowiedzialnych, partnerów oraz wskaźników realizacji programu	30